

Лілія Пасічник
(Київ)

ЮВЕЛІРНЕ МИСТЕЦТВО УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ ХУДОЖНЬОГО ПРОЦЕСУ ОСТАННЬОЇ ЧВЕРТІ ХХ – ПОЧАТКУ ХХІ СТОЛІТТЯ (за матеріалами виставок Києва)

У статті йдеться про виставки ювелірного мистецтва, що відбулися в національних музеях України протягом останньої чверті минулого століття і до сьогодні, а також про значення творчості художників для розвитку ювелірного мистецтва України.

Ключові слова: художники, виставки, авторське ювелірне мистецтво, прикраси.

В статье рассмотрены выставки ювелирного искусства, которые проходили в национальных музеях Украины на протяжении последней четверти прошедшего века и по сей день, а также значение творчества художников для развития ювелирного искусства Украины.

Ключевые слова: художники, выставки, авторское ювелирное искусство, украшения.

This article is about the jeweller's art exhibitions, which have taken place in the national museums of Ukraine from the last quarter of the past century up till now, and also it's about the value of an artist's creativity for Ukrainian jeweller's art development.

Keywords: artists, exhibitions, auctorial jeweller's art, adornments.

Професійне ювелірне мистецтво – вагомий пласт національної культури, що розвивається в межах загальноєвропейського художнього процесу. У науковій літературі вкрай мало інформації про поступ ювелірного мистецтва зазначеного періоду, цій темі присвячено підрозділ у книзі мистецтвознавця Зої Чегусової [12]. Окремі джерела, що містять відомості про творчість художників-ювелірів, не дають змоги окреслити загальний стан розвитку ювелірного мистецтва, що й визначило актуальність пропонованої статті. Мета публікації – з'ясувати особливості авторського ювелірного мистецтва в Україні на основі матеріалів виставкової діяльності національних музеїв України в м. Києві. Об'єктом дослідження є ювелірні вироби другої половини ХХ – початку ХХІ ст., експоновані на ювелірних виставках в національних музеях. Предмет дослідження – художні особливості творів авторського ювелірного мистецтва художників України зазначеного періоду. Джерельною базою для написання статті стали архівні матеріали музеїв, а також особисті фотоархіви художників.

В останній чверті ХХ – на початку ХХІ ст. – у складний і переломний період суперечностей та компромісів у мистецтві – у Києві відбулася низка ювелірних виставок, що відобразили сучасні художні тенденції в цій сфері, виявивши нові естетичні грані ювелірства, сміливі експериментальні пошуки мистців, нові стилістичні та образно-пластичні вирішення, розширення тематичного діапазону, використання нетипових матеріалів, цілеспрямований відхід від ужитковості.

Завдяки ідеї ювеліра та емальєра, члена Спілки художників України, званої поста-ті в ювелірному світі України Віталія Хоменка [13, с. 8] та за підтримки колег-однодумців у 1978 році в Будинку художника України було проведено ювелірну виставку та симпозіум, у якому взяли участь мистці Художнього фонду республік Радянського Союзу, зокрема з Прибалтики, Грузії, Вірменії, Росії. Україну презентували такі майстри-ювеліри, як О. Жарков, Ю. Жданов, О. Міхальянц, Ю. Федоров, Л. Косигін, В. Хоменко та ін. Експозиція тривала впродовж симпозіуму лише кілька днів, проте вона послужила цінним досвідом для майстрів і певним поштовхом до обміну мистецькими ідеями та розвитку художньої думки ювелірів України.

Серед колективних виставок ювелірного мистецтва, що відбувалися в київських музеях, варто виокремити виставку, організовану Музеєм історичних коштовностей у 1981 році, – «Современное ювелирное искусство Украины (1950–1980)», що стала

визначною подією в царині малої художньої пластики, адже вперше за багаторічний період тут було експозиційно об'єднано ювелірів України в одному (до того ж досить масштабному) виставковому просторі. Потреба організувати такий захід була мотивована зростанням зацікавлення до сучасного ювелірного мистецтва та досягнень вітчизняних майстрів у створенні високохудожніх виробів. Крім того, безумовно, цьому сприяли поставлені на XXVI з'їзді КПРС завдання «в деле пропаганды произведений современного искусства для повышения культурного уровня советских людей» [9, с. 2]. Експозиція була представлена виробами підприємств ювелірної промисловості (Ювелірпром з Києва, Львова, Одеси, Харкова), зразками ювелірних каменів, оброблених на виробничому об'єднанні «Западкварцсамоцветы» (сміт Володарськ-Волинський Житомирської обл.), і ювелірними виробами індивідуальної творчості (роботи ювелірів Києва – В. Друзенка, В. Хоменка, С. Маро; Дніпропетровська та Харкова – Н. Косенка, В. Бреславського, А. Роговського; Одеси – А. Погорецької, Л. Косигіна, В. Кулько; Чернівців – М. Руснак, О. Жаркова; Криму – О. Міхальянца, Ю. Федорова, Ю. Жданова та багатьох інших). Також у цій категорії було представлено вироби, виготовлені до ювілейних дат (300-річчя возз'єднання України та Росії, 60-річчя радянської влади, 110-річчя від дня народження В. І. Леніна тощо).

Значення цієї події у світі ювелірного мистецтва України не можна перебільшити, адже саме тут уперше впевнено заявили про себе як про самобутніх художників-ювелірів талановиті майстри з власним художнім смаком та нестандартним баченням світу.

З метою репрезентації розвитку ювелірної справи України в радянський час у Музеї історичних коштовностей було організовано кілька ювелірних виставок: «Современное ювелирное искусство Украины» (1982), «Современное искусство народных ювелиров Украины» (1984), «Творчество современных художников-ювелиров Украины» (1986) та «Сучасне ювелірне мистецтво ювелірів-аматорів України» (1991), де було широко представлено творчість художників, які працювали в системі Союзювелірпрому, Художнього фонду УРСР, та творчі доробки самодіяльних майстрів-ювелірів. Згадані виставки були покликані відобразити художні процеси, що відбувалися у творчому житті України, у час, коли «українські ювеліри ступили на шлях енергійних пошуків форм і засобів, використання нових матеріалів та різноманітних технічних прийомів» [8, с. 1]. Національна своєрідність багатьох експонованих творів полягає у вдалому поєднанні традиційності та сучасності. Слід відзначити спільні тенденції в орнаментуванні виробів (переважно барочно-рослинні мотиви з незначними змінами), зверненні до історичних тем, використанні різноманітних технік та нетипових матеріалів.

Упродовж 1986–2004 років у Національному музеї історичних коштовностей функціонувала постійна експозиція сучасного ювелірного мистецтва, ініціатором якої став В. Хоменко [12, с. 30].

Особливо знаковим для розвитку сучасного ювелірного мистецтва України був 2006 рік, адже саме тоді в Національному музеї історичних коштовностей України відбулася гучна та широкомасштабна виставка «Сучасне ювелірне мистецтво України», де було експоновано вироби українських майстрів останньої чверті ХХ – початку ХХІ ст. Виставка закумулювала у своїй експозиції найкращі досягнення сучасних українських художників – як уже визнаних корифеїв у ювелірному світі мистецької України (В. Хоменко, В. Друзенко, С. Серов, Ю. Жданов, Л. Косигін та ін.), так і молодих ювелірів-початківців, зокрема випускників Київського державного інституту декоративно-прикладного мистецтва і дизайну ім. М. Бойчука (наприклад, Д. Усенко, В. Титинюк). Саме на виставці «Сучасне ювелірне мистецтво України» було відображено основні напрями й тенденції в ювелірній галузі – вільна інтерпретація навколишнього світу крізь призму сучасного авторського мислення, оригінальні вирішення звичних сюжетів, експериментування з новими формами, технічними прийомами (гравіювання, чернь, скань, інкрустація, зернь, фініфть) та матеріалами (срібло, мельхіор, перламутр, корали, перли, коштовне та виробне каміння, кістка). Виставка сучасного ювелірного мистецтва із залученням такого широкого кола майстрів (в екс-

позиції було представлено вироби 66 авторів та двох київських підприємств, загалом – 414 експонатів) відбулася в музеї за доби незалежної України вперше.

Серед експонованих творів були представлені прикраси, виготовлені у відродженій нині техніці гліптики – одній з найдавніших і найскладніших за виконанням (вироби О. Галатіна, А. Кушніра, В. Сауткіна, С. Леонової). До вагомих творчих здобутків, уперше представлених на виставці «Сучасне ювелірне мистецтво України», слід зарахувати демонстрацію творчого доробку художників-емальєрів (Л. Косигіна, Т. та С. Колечків, О. та Ю. Бородаїв, О. Барбалат).

Виставка сучасного ювелірного мистецтва є першим масштабним підсумком діяльності авторів останньої чверті ХХ – початку ХХІ ст. і водночас своєрідним орієнтиром для подальшого розвитку ювелірного мистецтва України, а також чудовим прикладом та досвідом для майстрів-початківців на шляху створення власного мистецького обличчя.

Упродовж грудня 2010 – січня 2011 року у стінах Музею українського народного декоративного мистецтва тривала колективна виставка, автором ідеї та куратором якої був Віталій Хоменко, – «10 грамів мелодії». У ній взяли участь такі відомі ювеліри, як С. Серов, Ю. Жданов, О. Міхальянець, Л. Косигін та інші художники, творчий доробок яких ще в кінці минулого століття став тим підґрунтям, на якому авторську ювелірну галузь було відроджено після тривалої перерви.

Експоновані на виставці роботи, відображаючи як традиційні образи, так і авангардні тенденції, що виникли в останній чверті минулого століття, виконані за класичними канонами (коли автор власноруч утілює свій задум на всіх етапах створення виробу) і слугують свідченням професійної майстерності, творчих пошуків та формування мистців. Оригінальні прикраси були виготовлені в різних техніках та з найрізноманітніших матеріалів – мельхіору, міді, срібла, коштовного та виробного каміння, перламутру, кістки, що свідчить про безперервні пошуки технічних вирішень, нестандартне асоціативне мислення та сміливе експериментування мистців.

Безпрецедентним явищем, що об'єднало у своїй тематичній концепції величезну кількість прикрас різного часу створення (понад 1500 одиниць), відображаючи різні етапи еволюції прикрас – від палеоліту до сьогодення, стала масштабна виставка ювелірного мистецтва «Барвистий світ прикрас», яка тривала в Національному музеї історії України з липня 2010 по березень 2011 року. В експозиції було використано фондові матеріали Національного музею історії України, Музею історичних коштовностей України та Інституту археології НАН України. «Барвистий світ прикрас» – виставка, що вже давно була на часі, адже за кілька останніх десятиліть це перша експозиція, що має такий широкий ретроспективний характер, більшість музейних одиниць було представлено вперше, а серед виставкових експонатів, окрім прикрас, наявні й реконструкції вбрання, картини із портретними зображеннями та аксесуари («Портрет жінки» роботи невідомого художника другої половини ХVІІІ ст.; порцелянова чашка західноєвропейського виробництва ХІХ ст. із зображенням портрета жінки тощо [7, с. 160]). Науковим працівникам закладу, які прагнули комплексно представити й популяризувати матеріальну та духовну культуру українців, вдалося домогтися цілісного загального сприйняття експонатів виставки, що надзвичайно гармонічно ілюстрували той чи інший період розвитку ювелірного мистецтва.

Побудована за хронологічним принципом експозиція не лише безпосередньо репрезентувала оригінальні вироби, але й спонукала відвідувачів до активного мислення, зіставлення та порівняння, адже чимало прикрас, виготовлених у різний час, мають аналогії, подібні за формою, орнаментом чи загальним художнім вирішенням (приміром, сережки-«калачики» ІV–VІІ ст. і ХІХ ст.; сердоликове намисто з підвісками «дирхемами» та коралове намисто з дукачами; античні шийні оздоби та сучасні кольє [7, с. 164]).

Ювелірне мистецтво кінця ХХ – початку ХХІ ст. було представлене фондovими матеріалами Музею таких відомих художників України, як В. Хоменко, Ю. Федо-

ров, В. Друзенко, С. Серов, О. Міхальянц, В. Балибердін, В. Сауткін, В. Лукашов, А. Погорецька, І. Бреславський, А. Торменський, С. Голембовська та майстрині українського походження М. Мухіної-Арчер із Сан-Франциско.

Експоновані на виставці «Барвистий світ прикрас» твори репрезентували сучасне ювелірне мистецтво і стали свідченням продовження розвитку тисячолітньої галузі в Україні.

Починаючи з останньої чверті минулого століття й донині, також відбуваються вагомі персональні виставки, що засвітили на ювелірному Олімпі одразу декілька значних постатей.

Справжню хвилю емоцій викликала перша персональна ювелірна виставка художника-ювеліра, гліптика, гравера та емальєра Олександра Мірошнікова, що стала яскравою подією в мистецькому житті Києва. Виставковий дебют доти невідомого галицького майстра відбувся в залах Музею українського народного декоративного мистецтва у вересні – листопаді 2004 року і був належно оцінений громадськістю. Володіючи різними ювелірними й каменеобробними техніками, художник створює свої енергетичні та експресивні твори, намагаючись розкрити в кожному матеріалі його приховану красу, тому в продемонстрованих на виставці виробках чимало біонічних мотивів та національного колориту. За словами художника, його надихає все – від кам'яної доби, трипільської культури, скіфів та інших культур до космосу. Ювелірні прикраси, міні-натюрморти, складні натуралістичні чи романтичні сюжетні композиції вражають мініатюрною довершеністю та ретельною розробкою кожної мікродеталі, що в підсумку створює цілісний художній образ. Майстерно обираючи композиційні й кольорові вирішення своїх творів, матеріал для творчості та образно-жанрову тематику, О. Мірошніков поєднує об'ємну скульптурну форму та витончену ювелірну пластику, виходячи на новий рівень мистецького розвитку.

Оригінальністю й вишуканою елегантністю вирізняється творчий доробок Юрія Кочубеєва – донецького ювеліра, члена Спілки дизайнерів України. Його персональна виставка «Магія краси» відбулася в Національному музеї історичних коштовностей у жовтні 2008 року. Коло творчих зацікавлень художника надзвичайно широке: у його доробку ювелірні прикраси, скульптури, акварельні, графічні, фото- й відеороботи та навіть авторське видання книги. На виставці «Магія краси» було експоновано 63 витвори автора, що відзначаються індивідуальним творчим мисленням та новим підходом до вічних тем у мистецтві, – це і ювелірні прикраси, і предмети інтер'єру, і фотороботи. Кожна прикраса – це ретельно продумана авторська ідея, бездоганно втілена художником. За словами майстра, творчий процес – не лише безпосереднє виготовлення виробу, а й ціла низка складних інженерних вирішень, індивідуальний підхід до кожного твору. Нестандартне структурно-композиційне вирішення експозиції – зайве тому підтвердження, адже, окрім виставкових вітрин з ювелірними виробами, художник доповнив музейні зали авторськими макрофотографіями представлених робіт, а також надзвичайно влучними та елегійно-ліричними чотиривіршами донецької поетеси Світлани Левченко. Під час відкриття виставки було презентовано авторський фільм Ю. Кочубеєва, у якому майстер демонструє основні етапи створення своєї оригінальної роботи – інтер'єрної прикраси «Скорпіон», що свідчить про безумовну «відкритість, яку може собі дозволити лише зрілий, упевнений у собі майстер» [2, с. 70]. Крім того, на виставці було представлено книгу «Проба» про творчість окремих художників-ювелірів. Працюючи переважно із золотом і коштовним камінням (смарагди, сапфіри, рубіни, топази), майстер надає перевагу в оздобленні виробів діамантам [6]. Мотиви творчості Ю. Кочубеєва здебільшого рослинні та зооморфні. Тяжіючи до класицизму, художник виявляє надзвичайну творчу фантазію, трансформуючи реальні природні образи в ексклюзивні мистецькі твори.

Оберегом львівської традиції ремесла називають заслуженого художника України, члена Спілки художників України Станіслава Вольського – визнаного Метра в галузі художнього металу не лише у Львові, а й далеко за межами України. Його персональна виставка «Замки далекого дитинства», що відбулася в Музеї українського народного

декоративного мистецтва в грудні 2008 року, не могла не вразити поціновувачів мистецтва. Цей талановитий майстер, своєрідна «людина-оркестр», якого «за художню майстерність і віртуозне технічне виконання» фахівці-мистецтвознавці називають «послідовником знаменитого Фаберже та видатного київського ювеліра й підприємця Йосифа Маршака» [1, с. 265], працює в галузі художнього металу та емальєрства, створюючи зразки ювелірної пластики, об'ємно-просторові композиції та живописні емальєві картини. Експоновані на виставці вироби були представлені саме цими трьома категоріями. С. Вольський працює в жанрах «art jewelry» та живопису в емалі, застосовує різноманітні техніки обробки металу, різьблення по каменю, техніку гарячої емалі, поєднуючи у своїх живописних роботах емаль і гутне скло, що є власною авторською знахідкою митця, та мікроскопічного монтажу деталей. Використовуючи такі метали, як мельхіор, срібло, мідь, латунь, біле, рожеве та зелене золото, коштовне каміння – цитрин, опал, лазурит, яшму, агат, корали, кварц, діаманти, перламутр та багато інших, художник досягає гармонійного, композиційно оригінального вирішення кожного твору. Як зазначає сам майстер, «головне для художника – застосувати в потрібний момент потрібний прийом і навик зі свого арсеналу» [14]. Перебуваючи в постійному творчому пошуку, не боячись експериментувати та реалізовувати свої творчі задуми протягом багаторічної праці в царині мистецтва, художник сформував власний, несхожий на будь-який інший, творчий стиль. Надзвичайно виразні та реалістичні прикраси майстра, на виготовлення яких його надихають життя, природа, космос та роздуми над одвічними філософськими темами, є віддзеркаленням його глибокої, надзвичайно тонко організованої творчої особистості. Персональна виставка С. Вольського засвідчила високий професійний рівень і мистецький хист художника, який створює витвори мистецтва, у кожному з яких «гармонійно пульсує мінлива музика життя» [14].

Одним з яскравих прикладів відображення авторського світобачення в ювелірному мистецтві є творчість заслуженого художника АР Крим Олександра Міхальянца, репрезентована на персональній ювілейній виставці в Національному музеї українського народного декоративного мистецтва, експозиція якої тривала упродовж квітня – травня 2012 року. Виставка мала ретроспективний характер, а представлені там роботи, створені в період з 1974 року й до сьогодні, є демонстрацією беззаперечної творчої зрілості та високого професіоналізму художника. Саме оригінальні прикраси і станкові твори в техніці гарячої емалі переконливо засвідчують неабияку глибину й філософічність мислення автора. Його підкреслені лаконізм, чіткість форм і виразність засобів, експериментування з кольоровою палітрою, інкрустування емаллю, використання нетрадиційних матеріалів (флорентійська мозаїка, зуб кашалота, слонова кістка, шкіра ската, листя агави, дерево, мушля, скло, мармур, ебоніт, форелеве каміння [11]) сприяють цілісному гармонійному звучанню творів, вирізняючи його творчість з-поміж інших художників, адже в «усіх творах бачиться вселенська єдність неорганічного й органічного, що спонукає до роздумів: де ж починається життя?» [10, с. 51]. О. Міхальянц активно експериментує із широким арсеналом форм і засобів, звертаючись до різних видів мистецтва: живопису, емальєрного та ювелірного мистецтва, скульптури [5]. Продовжуючи тему авангарду в ювелірному мистецтві, майстер створює вироби з характерною чіткістю ліній і надзвичайною виразністю композицій, це своєрідні скульптурно-монументальні твори в мініатюрі, де кожна деталь, вкращення чи інкрустація підкреслюють та доповнюють художній образ.

Представлені на виставці нові твори – декілька серій оригінальних авторських брошок – є чудовим доповненням до мистецької колекції художника, який приділяє цьому виду прикрас чимало уваги та праці, маючи на меті опублікувати альбом авторських брошок. Багатожанровий творчий доробок митця (а це, окрім прикрас, і станкові твори, і мала скульптура, і предмети інтер'єру) є результатом наполегливої енергійної праці, постійного пошуку, нестандартного мислення і своєрідної інтерпретації художником життя та природи, що змушує по-новому відчувати красу й гармонію навколишнього світу.

Ювелірне мистецтво зазначеного періоду експонувалося також і на загальних виставках декоративно-ужиткового мистецтва. Зокрема, у грудні 2003 року в Музеї українського народного декоративного мистецтва відбулася виставка «Кримськотатарські ремесла: традиції та сучасність», присвячена культурі та побуту кримських татар, у тому числі і ювелірному мистецтву, адже здавна професія ювеліра в татар уважалася однією з найпочесніших. Представлені на виставці ювелірні прикраси майстрів І. Аблаєва й А. Асанова були чудовими зразками і підтвердженням відродження та розвитку традиційних народних ремесел.

Надзвичайно цікавим є творчий доробок двох художників, членів Спілки художників та Спілки дизайнерів України, Володимира Балибердіна та Галини Дюговської, спільна виставка яких мала назву «Оберіг» і експонувалася спочатку в Музеї українського народного декоративного мистецтва (березень 2008 року), а за кілька місяців – у Національному музеї історичних коштовностей України (жовтень – грудень 2008 року). Обидва майстри працюють у царині декоративно-прикладного мистецтва. В. Балибердін – досвідчений художник-ювелір, прикраси якого мають власну оригінальну мову, близьку до витоків української духовної культури, адже митець розробляє національний стиль у ювелірних прикрасах. Виставка мала ретроспективний характер, відображаючи на основі ювелірних виробів, виготовлених у період із середини 1980-х років і до сьогодні, різні етапи зростання митця та формування його творчого обличчя. Експоновані твори засвідчили високий рівень майстерності й мистецької зрілості художника, експериментування та пошуки нових форм і засобів утілення авторської ідеї. На виставці автор презентував понад 100 своїх творів, що продемонстрували чудове володіння ним різноманітними техніками обробки металу, кістки, перламутру, коштовного каміння, зокрема різьбярським мистецтвом. Крім того, були представлені роботи художника, виготовлені в середині 1980-х років – підвіски, браслети, брошки, сережки, гребені, з колекцій Національного музею історичних коштовностей України. Незважаючи на постійний розвиток та експериментування з новими формами (окрім ювелірних виробів, уперше на виставці було представлено об'ємно-просторові предмети інтер'єрного призначення), майстер залишається вірним мистецтву гліптики та улюбленим матеріалам (кістка, перламутр). У різьблених прикрасах В. Балибердіна наскрізною темою є національні українські рослинні та орнітологічні мотиви, зокрема образ Світового дерева, завдяки чому його енергетичні вироби вражають своїм духовним змістом та символікою і є своєрідними оберегами, що реалізують сакральне начало в сучасній інтерпретації.

Виставка мистців стала результатом праці двох художників, які, працюючи з різними матеріалами й у відмінних техніках, мають спільні духовні цінності та естетичні засади творчості, вони надзвичайно гармонійно продовжують один одного в різних галузях, створюючи виразні твори мистецтва з українським «характером».

Особливим творчим стилем вирізняються прикраси донецького ювеліра, члена Національної спілки художників України та Ліги творчих діячів Донбасу «Галатея» Сергія Аленгоза, експоновані на колективній виставці «Художники міста Донецька. Текстиль, кераміка, ювелірні вироби» у Музеї українського народного декоративного мистецтва у жовтні – грудні 2011 року. Талановитий художник працює в галузі ювелірної пластики та емальєрства. У творчості митця переважають сюжетні мотиви на міфологічні (грецькі) та християнські теми, адже С. Аленгоз – грек за походженням, тому все, пов'язане з цією культурою, дуже близьке йому (також він пише поезію грецькою мовою). Надихають художника самобутній епос Давньої Греції, міфи й легенди, пісні В. Висоцького, природа й філософія. Зображуючи героїв античного світу, християнських святих, янголів, зооморфні образи, архітектурні сакральні комплекси (церкви, дзвіниці, собори) тощо, майстрові вдалося обрати власні засоби та форми втілення свого творчого задуму. Працюючи здебільшого зі сріблом, художник вдало поєднує різні техніки і прийоми обробки металу (гравіювання, чернь, скань, інкрустацію та ін.), тому кожен виріб має композиційну виразність та довер-

Балибердін В. Гребінь «Тин». Бивень мамонта. Різьблення. 1986 р. Національний музей історичних коштовностей України. Фото з особистого архіву В. Балибердіна

шеність обраної естетики. На виставці було представлено декілька нових прикрас із циклу грецьких мотивів, здебільшого підвіски та гарнітури. Вдало використана в оздобленні виробів інкрустація коштовним камінням створює цілісність композиційної схеми, завдяки чому його прикраси сприймаються як сюжетні елегійні твори з певною поетично-оповідною асоціативністю.

Отже, після дослідження та аналізу художніх процесів, що відбувалися протягом останньої чверті ХХ – на початку ХХІ ст., можна дійти певних висновків: нинішня епоха глобалізації з її пошуком нових шляхів самореалізації в сучасному світі вплинула й на художників-ювелірів, які, чітко зрозумівши, що «будь-які новаторські ідеї не можуть існувати без історичного коріння» [3, с. 24], звернулися до самобутньої мистецької спадщини, їхнє нестандартне асоціативно-філософське мислення породило нові конструктивні форми, тяжіючи до «біоорганічних», «космічних» форм та «геометричного динамізму» [3, с. 32]; пошуки оригінальних авторських рішень зумовили експериментальне застосування й поєднання в одному виробі нетипових матеріалів та відродження різноманітних технік, зокрема техніки гарячої емалі. Варто зазначити, що більшість художників-ювелірів, опанувавши емальєрну справу, скерували свою творчість наприкінці 1990-х – на початку 2000-х років у напрямі розвитку мистецтва живописної емалі, завдяки чому воно отримало перспективи входження до інтер'єрного простору у формах декора-

тивних панно, скульптури малих форм, сувенірної пластики суто новаторського характеру [12, с. 30]. Ювелірні вироби таких майстрів вирізняє те, що в основі твору лежить певна сюжетна, динамічна художня ідея, яку автор транслює у світ [4, с. 16].

Авторське ювелірне мистецтво досліджуваного періоду, зародившись у 1960-х роках, є результатом прагнення художника висловити власну індивідуальність, свої життєві та світоглядні позиції, філософську наповненість, що найвиразніше сублімується у творчості. Ювелірні прикраси когорти мистців, виготовлені з найрізноманітніших матеріалів, із застосуванням різних технічних прийомів, є символом нового ювелірного мистецтва – нетрадиційного, синкретичного, на межі всіх стилів, наповненого контрастами, гармонією, здавалося б, непоєднуваного, та авторської філософії.

Влучно охарактеризувала цей художній процес відомий мистецтвознавець З. Чегусова: «Митцям притаманне тонке розуміння декоративних можливостей і пластичних властивостей художнього металу і, що не менш важливо, – відчуття вимоги часу» [12, с. 31]. Так, художники-ювеліри, як ніхто інший, мають відчувати – якою є сучасна людина, трансформуючи її естетичні смаки й потреби в якісне та актуальне мистецтво, що не лише має привабливий зовнішній вигляд, але й глибокий символічний внутрішній зміст.

1. Кара-Васильєва Т., Чегусова З. Декоративне мистецтво України ХХ століття. У пошуках «великого стилю». – К. : Либідь, 2005. – 280 с.
2. Лапина О. Высокая «Проба» // Всеукраинский деловой журнал «Меркурий». – 2008. – № 3. – С. 70–71.
3. Мистецтво України. 1991–2003 : (Альбом) / упоряд. Т. Придатко, Г. Скляренко, З. Чегусова. – К. : Мистецтво, 2003. – 480 с.

4. *Сапфирова Н.* Современное ювелирное искусство Украины: художники и мастера. Прорыв или накопление сил // *Магия успеха*. – 2012. – № 3. – С. 16–19.
5. *Скоблiкова М.* Олександр Михальянц // *Художники України*. – 2006. – № 31 (59). – С. 4–5.
6. *Сопова А.* Сбыча мечт. Золотых! // *Донбасс*. – 2008. – 5 апреля.
7. *Стрельник М., Сорокіна С., Безкоровайна Ю.* Виставка «Барвистий світ прикрас»: задум, створення, функціонування // *Тематичний збірник наукових праць НМІУ. 20 років незалежності*. – К., 2011. – С. 145–167.
8. Тематико-экспозиционный план выставки «Творчество современных художников-ювелиров». – К., 1986. – 2 с.
9. Тематическая направленность выставки «Современное ювелирное искусство Украины» (1950–1980 годов). – К., 1981. – 4 с.
10. *Триколенко О., Триколенко С.* Сирени Олександра Михальянца // *Українська культура*. – 2012. – № 6. – С. 50–51.
11. *Триколенко О., Триколенко С.* Ювелірни вироби О. А. Михальянца з форелевим каменем, що експонувалися на виставці «Сучасне ювелірне мистецтво України» // *Музейні читання 12–14 листопада 2007*. – К., 2008. – С. 230–238.
12. *Чегусова З.* Декоративне мистецтво України кінця ХХ століття. 200 імен : альбом-каталог. – К. : ЗАТ «Атлант ЮЕМСі», 2002. – 511 с.
13. *Ювелірне мистецтво України : альбом*. – К., 2004. – 192 с.
14. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.mundm.kiev.ua/EXHIBIT/VOLSKIY.SHTML>.

SUMMARY

In the article, the author describes the exhibitions at the Kyiv museums where the jewellery has been displayed. These were the chronologically presented exhibitions of groups and individuals, as well as the general exhibitions, of decorative art from the last quarter of the past century to the present day. Over a long period of time, due to the intricate public policy in Ukraine and, particularly, owing to prohibition of working with precious materials, the auctorial jeweller's art hasn't developed, but quite a number of talented artists made their appearance in the second half of the XXth century. They resuscitated this kind of art and adequately represented the original jeweller's art in Ukraine and abroad. Both the professional artists with a special education and the masters who had gained knowledge and skills without assistance commenced to engage in the auctorial jeweller's art. While working, the artists used the new alternative materials and means, revived and improved the old techniques, and experimented with the figurative meaning and forms of their products. The progress of auctorial jeweller's art was also favoured with the journeys of leading jewellers to the international plein-air and exhibitions, occurring, particularly, in the Baltic countries and Czechia, where they acquainted themselves with the works of their foreign colleagues and the latest European trends. So, there has been gradually formed a cohort of the leading well-known artists in Ukraine who now creates the original auctorial products. Over the specified period, several Kyiv national museums – the Ukrainian National Museum of Historical Treasures, the National Museum of Ukrainian Decorative Art and the National Museum of Ukrainian History – have been organizing the exhibitions, where the jewellery of artists from the different regions of Ukraine has been displayed. This paper was written with assistance and aid of museum management and workers, for which I express my gratitude to them.

Thus, the author aims at analyzing the peculiarities of Ukrainian auctorial jeweller's art development and researching the achievements of the masters and the branch trends on basis of the Kyiv art exhibitions materials.

Keywords: artists, exhibitions, auctorial jeweller's art, adornments.